

Jaana Simola

PÄIJÄT-HÄMEEN PALVELURAKENNEUUDISTUS -HANKE LOPPURAPORTTI

PÄIJÄT-HÄMEEN PALVELURAKENNEUUDISTUS -PROJEKTI

PÄIJÄT-HÄMEEN LIITTO A178 * 2009

**PÄIJÄT-HÄMEEN
PALVELURAKENNEUUDISTUS -HANKE
LOPPURAPORTTI**

PÄIJÄT-HÄMEEN PALVELURAKENNEUUDISTUS -PROJEKTI

Jaana Simola

PÄIJÄT-HÄMEEN LIITTO

A178 * 2009

ISBN 978-951-637-177-4

ISSN 1237-6507

SISÄLLYSLUETTELO

PÄIJÄT-HÄMEEN PARAS -HANKE.....	6
VISIO VUODELLE 2015	7
HANKKEEN ORGANISOINTI	8
Verkostoyhteistyö	9
Järjestöt	9
Elinkeinoelämä	10
Seurakuntarakenneyhteistyö.....	10
Henkilöstö.....	10
TIEDOTTAMINEN	11
HANKKEEN RAHOITUS	11
VÄLIRAPORTTI	12
Kuntien lausunnot väliraportista.....	14
Työryhmien raportit.....	15
Kuntajohtajatyöryhmät	15
Kuntatalous ja valtionosuudet	15
Omistajaohjaus ja omistajapolitiikka	17
Päätöksentekorakenteet ja demokratia	18
Hallinto-organisaatioiden kokonaistarkastelu.....	18
Teemakohtaiset työryhmät.....	19
Sivistystoimi	19
Yhdyskuntatekniikka.....	19
Henkilöstöhallinto	20
Toiminnan tukipalvelut	20

Vastaukset puitelain edellyttämiin asiakokonaisuuksiin.....	20
Selvitys pääjät-hämeen kunnissa 5 ja 6 §:n nojalla toteutettavista toimenpiteistä	20
Kunnan ja yhteistoiminta-alueen muodostaminen (5 §)	20
Laajaa väestöpohjaa edellyttävät palvelut (6§)	21
Muut kuntien kuntayhtymille siirtämät palvelut.....	23
Kuntien toimeenpanosuunnitelma (10 §)	23
JULKAISUT	24
TYÖRYHMIEN KOKOONPANOT	25

PÄIJÄT-HÄMEEN PARAS –HANKE

Päijät-Hämeen palvelurakennemuutos –hanke (PARAS –hanke) käynnistyi huhtikuussa 2006, kun kuntien johtavat luottamushenkilöt yhteisesti päättivät, että kuntien järjestämisvastuulla olevia ja muita kuntien tarjoamia palveluita tarkastellaan laajalla näkökulmalla tavoitteena selvittää, miten asukkaille tärkeät palvelut tulevaisuudessa hoidetaan enenevästi yhdessä. Tavoitteena oli selvittää ne palvelut, joiden kohdalla yhteistyö olisi mahdollista, tarpeellista tai jopa välttämätöntä.

Valtakunnallisen kunta- ja palvelurakennemuutos -hankkeen aluevaiheen tulosten mukaisesti liikkeelle lähdettiin palvelut edellä. Palveluita tarkasteltiin laajasti lukuun ottamatta sosiaali- ja terveyspalveluita, koska näiden osalta selvitys tehtiin omana prosessinaan valmisteltaessa vuoden 2007 alussa käynnistynyttä Heimo –hyvinvointipiiriä.

Hankkeen väliraportti valmistui 11.5.2007. Väliraporttiin sisältyi laaja liiteosa, joissa avattiin kuntayhteistyön lisäämisen ydinkohtia eri sektoreilta ja sektoreiden sisällä. Väliraportti oli apuna kuntien hakiessa vastauksia omalta kannaltaan valtakunnallisen kunta- ja palvelurakennemuutuksen kysymyksiin, joihin vastaukset piti antaa syyskuussa 2007.

Väliraportin kehittämisehdotuksista pyydettiin kuntien lausuntoja syyskuussa 2007. Lausuntoja käsiteltäessä johtoryhmässä lokakuussa 2007, esitettiin että aiemmasta linjauksesta riippumatta hankkeen seuraavassa vaiheessa tarkasteluun nostettaisiin myös kuntarakennekysymys. Luottamushenkilöiden lähes yksimielisen päätöksen mukaisesti käynnistyi UusiKunta –esiselvitysprosessi, johon osallistui seitsemän maakunnan kuntaa. Esiselvitys valmistui kesällä 2008. Kunnat ottivat esiselvitykseen kantaa uusien valtuustojen toimesta keväällä 2009.

PARAS –hankkeesta teetettiin ulkoinen arviointi. Arvioinnin toimeksiannossa toivottiin myös kehittämisehdotuksia Päijät-Hämeessä toteutettavalle jatkotyöskentelylle. Kunnilta saatujen palautteiden ja arvioinnista saatujen ehdotusten pohjalta kuntien palvelurakenteiden kehittämistyö jatkuu Päijät-Hämeessä PAKETTI –projektin nimellä vuoden 2011 loppuun.

VISIO VUODELLE 2015

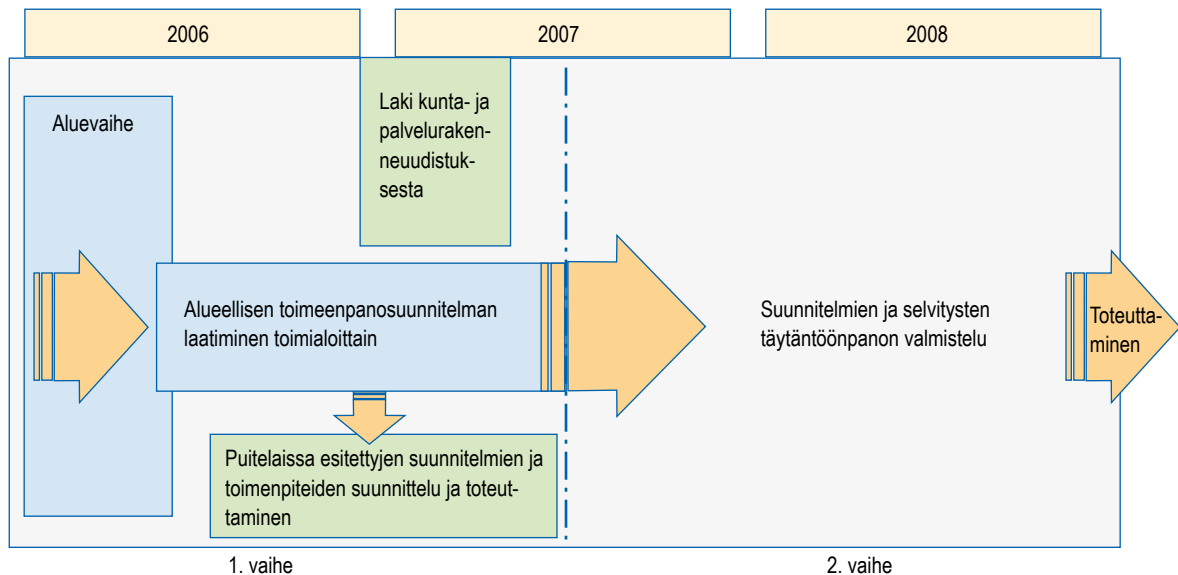
Lokakuussa 2006 hankkeen johtoryhmä pyrki Hämeenkoskella järjestetyssä seminaarissaan kuvittelemaan Päijät-Hämeen tulevaisuuden. Yhteiseksi visioksi vuodelle 2015 määriteltiin:

PÄIJÄT-HÄMEEN PALVELURAKENNEUUDISTUS -HANKKEEN VISIO VUODELLE 2015

”Päijät-Häme on taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä kasvualue, jossa on kaikille päijät-hämäläisille hyvät palvelut. Asukkaiden omavastuu ja osallistuminen on tärkeää.”

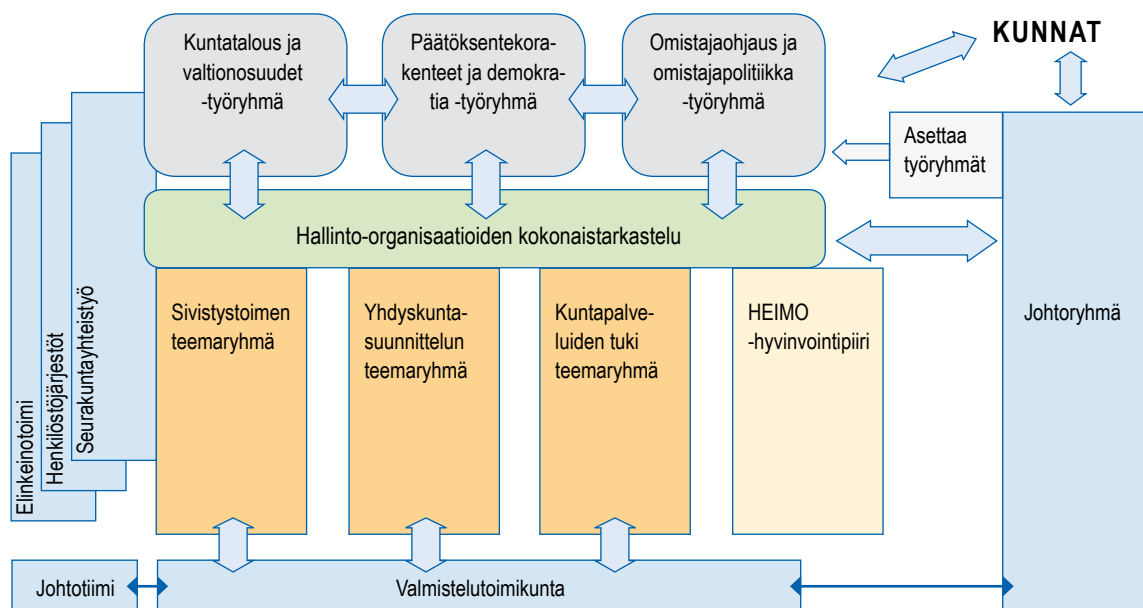
Avaintekijöiksi vision saavuttamiseksi nostettiin omavastuinen ja osallistuva asukas, turvallisuuden tunteen lisääminen sekä kulttuurin ja sivistyksen mukaan nostaminen kehitystyöhön. Näillä tekijöillä nostetaan alueen innovatiivisuutta ja houkuttelevuutta. Johtoryhmän määrittelemän vision toteuttamista kokoavaksi päätavoitteeksi ja koko prosessin ja pohdintojen perustaksi on nostettu hyvän tulevaisuuden tekeminen Päijät-Hämeelle.

Vision toteutumiseksi määriteltiin toimenpiteitä, joiden toteuttaminen aikataulutettiin hankkeen sisällä siten, että väliraportista saatujen lausuntojen pohjalta käynnistetään suunnitelmien ja selvitysten täytäntöönpanon valmistelu. Kun hanke vuoden 2008 lopussa päättyy, käynnistetään toteuttaminen erillisenä, kuntien erikseen valmistelemana prosessina.

HANKKEEN ORGANISOINTI

Päijät-Hämeen maakuntahallitus asetti hankkeen kokouksessaan 8.5.2006. Hanke toteutettiin yhteishankkeena Päijät-Hämeen liiton ja Lahden kaupunkiseudun seutuhallinnon kanssa. Hallinnoijana toimi Päijät-Hämeen liitto. Asettamispäätöksen yhteydessä hankkeen pääsihteeriksi nimettiin erityisasiantuntija Jaana Simola Päijät-Hämeen liitosta. Päävastuutahoina olivat kunnat, joiden ohjauksessa hankeorganisaatio toimi ja toteutti kuntien osoittamia toimenpiteitä.

Hanke organisoitiin johtotiimin, valmistelutoimikunnan, johtoryhmän ja työryhmien työskentelyn kautta.

Johtotiimiin kuuluivat hankkeen työryhmien ja teemaryhmien puheenjohtajat, johtoryhmän puheenjohtaja, maakuntajohtaja, seutujohtaja ja hankkeen pääsihteerit. Johtotiimin puheenjohtajana toimi maakuntajohtaja ja varapuheenjohtajana seutujohtaja. Sihteerinä toimi pääsihteerit.

Valmistelutoimikuntaan kuuluivat Päijät-Hämeen kuntajohtajat täydennettynä maakuntajohtajalla ja seutujohdajalla. Valmistelutoimikunta valitsi puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan keskuudestaan. Valmistelutoimikunnan esittelijänä ja sihteerinä toimi pääsihteerit.

Johtoryhmään kuuluivat kunnanhallitusten ja -valtuustojen puheenjohtajat, maakuntahallituksen ja seutuhallituksen puheenjohtajat ja maakunta- ja seutuvaltuuston puheenjohtajat sekä vasemmistoliiton, vihreän liiton ja kris-

tillisdemokraattien edustajat. Johtoryhmä valitsi puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan keskuudestaan. Johtoryhmän työskentelyn pohjana oli valmistelutoimikunnan ehdotus. Johtoryhmän sihteerinä toimi pääsihteeri.

Johtoryhmä asetti työn vaatimat **työryhmät**. Työryhmätyöskentely oli kuntajohtoista ja kuntien omista sektori-asiantuntijoista koostuvaa. Työryhmien sihteerinä toimi hankkeen pääsihteeri. Työryhmien raportit käsiteltiin ensin johtotiimissä ennen niiden muuta käsittelyä. Substanssiasiantuntijoista koostuvien **teemakohtaisten ryhmien** sihteerinä ja puheenjohtajana toimi ryhmän valitsema henkilö. Teemoittaiset ryhmät raportoivat johtotiimille työskentelystään. Johtotiimin jäsenet saivat osallistua työryhmien työskentelyyn niin halutessaan.

Raportointi ja esittely seutuhallintoon tapahtui seutujohtajan toimesta ja maakuntahallintoon maakuntajohtajan toimesta. Johtoryhmän päätökset olivat pohjana kuntiin tehtäville ehdotuksille ja esityksille. Kunnat hoitivat asioiden valmistelun ja esittelyn omien toimintamalliensa mukaisesti.

Verkostoyhteistyö

Hanke toteutui laajan verkostoyhteistyön avulla. Työ- ja teemaryhmien osallistujaluettelot ovat liitteinä. Luottamushenkilö ja viranhaltijayhteistyön lisäksi verkostoitumista toteutettiin myös useiden sidosryhmien kesken.

Järjestöt

Päijät-Hämeessä on ryhdytty kokoamaan paikallisia sosiaali- ja terveysyhdistyksiä niiden keskinäisen verkottumisen edistämiseksi ja yhteistyön luomiseksi mm. sosiaali- ja terveystieteisiin. Yhteistyön jatkuvaksi kehittämiseksi sekä järjestöjen erityisosaamisen ja ehkäisevän toiminnan niveltymiseksi osaksi palvelujärjestelmää on varmistettu sopimusmenettelyllä.

Ensimmäinen ns. kumppanuussopimus Päijät-Hämeen liiton, Päijät-Hämeen sosiaaliturvayhdistyksen ja Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton kanssa allekirjoitettiin keväällä 2008. Sopimusmenettelyä on tarkoitus jatkaa vuosittain tarkennettavalla toimintasuunnitelmalla. Tärkeimpänä kumppanuushankkeena on järjestetty ns. sosiaalipoliittinen foorumi, jolla kootaan alueen sosiaali- ja terveysalan vaikuttajat yhteen muiden toimialojen vaikuttajien kanssa. Näin kannustetaan toimijoita poikkihallinnolliseen verkostoitumiseen.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kanssa yhteistyössä on tehty julkaisu **Järjestöjen rooli kuntakentän rakennemuutoksessa**.

Liikunta-alan järjestöt ovat merkittävässä asemassa kansalaisten hyvinvointia lisäävien tukitoimenpiteiden toteuttamisessa. Päijät-Häme on julistautunut liikunnan megamaakunnaksi. Tämän pohjalta on luonnollista, että kansalaisten hyvinvointiin – niin sosiaalisen kuin terveydellisen - kaikenlaisen liikkumisen osalta kannustetaan ja ennen kaikkea terveysliikuntaa tuetaan. Tukitoimenpiteillä lisätään kansalaisten työhyvinvointia ja työelämän jälkeistä hyvinvointia ja näin lisätään kansantalouden kestävyttä ja osaltaan myös tuottavuutta. Yhteistyö julkisen sektorin ja liikunta-alan järjestöjen kanssa avaa uusia, laajoja kehittämismahdollisuuksia tulevaisuudessa. Liikuntajärjestöjen rooli oli merkittävä, kun hankkeen puitteissa tehtiin **Päijät-Hämeen terveystuella strategia 2009 – 2015**.

Elinkeinoelämä

Palvelurakennemuutostushanke järjesti yhdessä Päijät-Hämeen Yrittäjät ry:n, Lahden seudun uusyrityskeskuksen ja Lahden Kauppakamarin kanssa seminaareja, joissa keskityttiin mm. kilpailuttamiseen, tuotteistamiseen ja tilaaja-tuottaja –mallin toteuttamiseen. Seminaarien tavoitteena oli paitsi ajankohtaisen tiedon välittäminen myös yrittäjien ja luottamushenkilöiden sekä julkisen hallinnon viranhaltijoiden yhteensaattaminen sekä keskustelun virittäminen asioista, joissa yksityisen ja julkisen palvelutuotannon rajat kohtaavat ja leikkaavat toisiaan.

Seurakuntarakenneyhteistyö

Kunta- ja palvelurakennemuutos merkitsee seurakunnille haastetta arvioida nykyisten seurakuntarakenteiden toimivuutta ja yhteistyön lisäämistä naapuriseurakuntien kanssa. Päijät-Hämeessä seurakuntien kirkkoherrat kutsuttiin koolle koko palvelurakennemuutos –prosessin ajan keskustelemaan mahdollisista yhteistyötavoista sekä palveluyhteistyön että liitostapausten yhteydessä.

Alueen seurakunnat kuuluvat kolmeen hiippakuntaan, mikä osaltaan lisää seurakuntarakenteen tarkastelun mielenkiintoa. Hankkeen alussa Päijät-Hämeen seurakunnat tekivät **selvityksen kunta- ja palvelurakenteiden muutoksen vaikutuksista seurakuntarakenteisiin**. Selvityksen valmistumisen jälkeen seurakunnissa päätettiin käynnistää rovastikuntien yhteinen erillinen projekti, jossa tarkastellaan seurakuntien eri toimialojen yhteistyömahdollisuuksia ja tehdään ehdotuksia uudenaikaisiksi yhteistyön toimintamalleiksi. Seurakuntien projekti toteutettiin Nastolan seurakunnan hallinnoimana tiiviissä yhteistyössä PARAS-hankkeen kanssa, ja se jatkuu vuoden 2009 puolelle.

Henkilöstö

Kunta- ja palvelurakennemuutoksen toteuttamiseen tähtäävät uudelleenjärjestelyt sekä Kunta- ja palvelurakennemuutosta ohjaavassa laissa tarkoitettujen selvitysten ja suunnitelmien valmistelu toteutettiin yhteistoiminnassa kuntien henkilöstön edustajien kanssa (Puitelaki 13 § 1. mom.). Päijät-Hämeen palvelurakennemuutos –hankkeen organisointivaiheessa päätettiin, että henkilöstöjärjestöt ovat alusta saakka mukana prosessissa omana työryhmänään. Vain tällä tavalla voidaan varmistaa se, että henkilöstön näkökulma välittyy oikeanlaisena valmistelijaille koko ajan.

Päijät-Hämeen palvelurakennemuutos –hankkeen yhteydessä henkilöstöjärjestöjen edustajat esittivät kannanottonaan, että samalla kun selvitetään, mitä palveluja tuotetaan ja miten, pitää laatia myös yhteinen suunnitelma siitä, mitä uudella tavalla järjestetty palvelutuotanto edellyttää henkilöstörakenteelta ja henkilöstön osaamiselta. Tämä tarkoittaa yhteisen henkilöstöstrategian laatimista seuraavassa työskentelyvaiheessa samanaikaisesti eri toimialojen kehittämistoimenpiteiden kanssa.

TIEDOTTAMINEN

Hankkeelle laadittiin tiedotussuunnitelma.

Hankkeella on ollut oma nettiosoite sekä oma sähköpostiosoite. Nettisivut oli linkitetty myös kuntien nettisivuilta sekä Päijät-Hämeen liiton ja Lahden kaupunkiseudun nettisivuilta. Netissä julkaistiin kaikki kokousasiakirjat, tiedotteet, newsletterit ja seminaarien ohjelmat sekä pp-esitykset.

Hankkeesta lähetettiin uutiskirje 'Newsletter' neljästi vuodessa, joka lähetettiin laajalla jakelulla kuntien henkilökunnalle sekä luottamushenkilöille ja laajasti sidosryhmille. Uutiskirje oli vapaasti kaikkien tilattavissa hankkeen nettisivuilla.

Hanke toteutti KOTIKULMA –tiedotuslehden, joka jaettiin kaikkiin koteihin vuoden 2007 keväällä. Siitä tehtiin myös nettilehti –versio. Tiedotuslehdessä esiteltiin PARAS –hanke sekä sen puitteissa tehtyjä kuntien yhteisiä palvelujen järjestämisistä.

HANKKEEN RAHOITUS

Päijät-Hämeen maakuntahallitus asetti kokouksessaan 8.5.2006 Päijät-Hämeen palvelurakennemuutoshankkeen ajalle 1.4.2006 – 21.12.2008. 15.12.2008 hankkeelle myönnettiin jatkoaika 30.4.2009 saakka hankkeen päättämiseen liittyviä toimenpiteitä varten. Jatkoaika ei vaikuttanut hankkeen rahoitukseen.

Maakuntahallitus myönsi hankkeelle rahoitusta yhteensä 688 500 euroa, josta kuntarahoituksen osuus oli 255 500 (37%) euroa ja maakunnan kehittämisrahan osuus 433 000 (63%) euroa. Hankkeen kuntarahoitusosuudesta vastasivat toteuttajat eli Päijät-Hämeen liitto ja Lahden kaupunkiseudun seutuhallinto. Hankkeeseen irrotettiin myös henkilöresursseja molemmista organisaatioista.

Kirjanpidon mukaan hankkeesta kertyi kustannuksia yhteensä 676 899 euroa eli hanke toteutui 98 %:sti. Hankkeen toteutus käynnistyi alussa hitaasta, mikä tarkoitti sitä, että useat toimenpiteet toteutuivat vasta hankkeen viimeisenä toimintavuotena. Myönnettyä kokonaisrahoitusta jäi käyttämättä 11 601 euroa.

Seutuhallinnon kautta rahoitusta käytettiin 314 893 euroa, johon maakunnan kehittämisrahaa maksettiin 203 437 euroa. Päijät-Hämeen liiton toteutuneet kustannukset hankkeeseen olivat 362 006 euroa, johon maakunnan kehittämisrahaa maksettiin 221 656 euroa.

MENOT	Budjetti 2006	Toteutu- ma	Erotus	Budjetti 2007	Budjetti 2007 + Erotus 2006	Toteutuma	Budjetti 2008	Budjetti 2008 + jälj 2007	Toteutuma	Kokonais- toteutuma	Loppu- saldo
Henkilöstö- kulut	90 500	96125,03	-5 625,03	146 880	141 254,97	138 701,02	136 000	138 553,95	117825,58	352 651,63	20 728,37
Ostopalvelut	39 000	39598,29	-598,29	135 400	134 801,71	89 889,92	111 700	156 611,79	161210,40	290 698,61	4 598,61
Aineet, tarvik- keet ja tavarat	0			2 000	2 000,00	0,00		2 000,00	0,00	0,00	2 000,00
Vuokrat	0					1 792,43		1 792,43	4907,98	6 700,41	6 700,41
Muut menot	8 000	6076,51	1 923,49	8 720	10 643,49	5 383,70	10 300	15 762,79	15388,26	26 848,47	374,53
Bruttomenot yhteensä	137 500	141799,83	-4 299,83	293 000	288 700,17	235 767,07	258 000	310 933,10	299332,22	676899,12	11 600,88
Tulot yhteensä											
Nettomenot yhteensä	137 500	141799,83	-4 299,83	293 000	288 700,17	235 767,07	258 000	310 933,10	299332,22	676899,12	11 600,88

VÄLIRAPORTTI

Hankkeen väliraportti valmistui 11.5.2007. Väliraportissa esiteltiin ne kehittämislinjaukset, joiden mukaisesti edettiin hankkeen seuraavassa vaiheessa, syksystä 2007 eteenpäin.

Hankkeen eri toimenpiteiden valmistelussa oli mukana yli 300 päijäthämäläistä kuntapäättäjä, viranhaltijaa ja asiantuntijaa. Työtä tehtiin neljässä työryhmässä, kolmessa alatyöryhmiin jakautuneessa temaattisessa ryhmässä sekä henkilöstöryhmässä. Lisäksi kommentteja saatiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestökentältä, elinkeinoelämän toimijoilta, päijäthämäläisiltä seurakunnilta seurakuntarakenteen osalta, maaseudun kehittäjiltä, eri temaattisista asiantuntijoista koostuvilta työryhmiltä ja monilta muilta tahoilta.

Väliraportti oli yhteenveto näiden työryhmien ja teemaryhmien toimenpide-ehdotuksista kunta- ja palvelurakennuudistusprosessin jatkotyöskentelyksi.

Väliraportissa palvelurakennuudistushankkeen jatkotyöskentelyn pohjaksi esitettiin mallin mukaista etenemispolkua. Etenemispolkua hahmoteltaessa on mielessä pidetty työryhmien ja temaattisten ryhmien toimenpide-ehdotukset.

Toimenpide-ehdotusten toteuttaminen kehikossa toimii siten, että keskeisimpänä keinona tämän tavoitteen toteuttamiseksi pidetään linjausta; yhteensopiva Päijät-Häme. Tarkasteltaville palvelutoiminnoille luodaan toteuttamis-malli, joka mahdollistaa tulevaisuudessa useammanlaisen rakenteellisen ratkaisun, niin palvelu- kuin kuntarakenteenkin osalta. Mikään ratkaisu ei ole toisiaan poissulkeva.

HYVÄN TULEVAISUUDEN TEKEMINEN PÄIJÄT-HÄMEELLE

Yhteisen palvelutuotannon ja yhteisten periaatteiden ja toimintatapojen valmistelu ja toteuttaminen = Palvelut edellä
Kunnat tarkastelevat yhdessä valtuustokausittain alueen kehitystä ja kunta- ja palvelurakennetta

YHTEENSOPIVA PÄIJÄT-HÄME

1. Yhteinen kuntaohjaus	2. Yhteiset kehittämislinjaukset ja tavoitteet	3. Yhteiset palveluprosessit	4. Yhteinen asiantuntijuus ja osaaminen
TAVOITE: <ul style="list-style-type: none"> ● Kunnan aseman vahvistaminen omistaja-ohjauksessa	TAVOITE: <ul style="list-style-type: none"> ● Keskeisten tavoitteiden ja toimenpiteiden yhteensovittaminen vaikuttavuuden lisäämiseksi ● Yhteiset linjaukset ja päätökset	TAVOITE: <ul style="list-style-type: none"> ● Yhteistyöhyötyjen taloudellisuus, tehokkuus ja vaikuttavuus	TAVOITE: <ul style="list-style-type: none"> ● Paikallisen asiantuntijuuden ja osaamisen varmistaminen ● Alueen kilpailukyyn lisääminen ● Tilaajaosaamisen varmistaminen
KEINOT: <p>Yhteisen tahtotilanluominen</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Omistajapolitiikka ● Konserniohjeet ● Yhteiset ohjaustoimielimet ● Kuntien yhteiset konserniohjeet ja hyvän hallinnon ja johtamistavan ohjeet ● Sisäisen valvonnan ohjeisto ● Sote -yhtymän perussopimuksen uudistaminen ● Muiden kuntayhtymien perussopimusten uudistaminen	KEINOT: <p>Yhteiset;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Maapoliittinen ohjelma ● Elinkeinostrategia ● Rakennekaava ● Henkilöstöpolitiikan linjaukset ● Asuntostrategia ● Tietohallintostrategia ● Elinkeinostrategia ● Henkilöstöpoliittinen selvitys ● Rakennusvalvonta selvitys	KEINOT: <ul style="list-style-type: none"> ● Tilaaja-tuottaja -toimintatapana ● Yhtenäiset toimintaperiaatteet ● Lupakäytännöt ● Tuotteistus ja laadunhallinta ● Maakunnan tuottavuusohjelma ● Lukioverkkoselvitys ● Taiteen perusopetus	KEINOT: <ul style="list-style-type: none"> ● Viranomaisyhteistyö ● Kehittämisresurssit turvataan yhteistyöllä ● Maakuntahallinnon ja seutuhallinnon yhdistäminen ● Seutuhallinnon rooli tulevaisuudessa -käynnissä ● Yhteistyön puitesopimus - sosiaalipartnereiden kanssa ● Sote:n piirimallin käynnistäminen

Kyseinen keinoiluettelo ei ole tyhjentävä, vaan esiin on nostettu keskeisiä linjauksia, joilla kansalaisten hyvinvointia turvataan. Rakentamalla yhteistä ja yhdenmukaista kuntien toimintamallia ja perusrakennetta kyetään kehittämään, ohjaamaan ja johtamaan palvelutuotantoa ja vahvistamaan alueen osaamista ja kilpailukykyä tehokkaammin.

Samalla pyritään lisäämään asukkaiden omavastuuta ja osallistumistapoja, lisäämään turvallisuutta sekä lisäämään yhteistyötapoja myös kulttuurin ja sivistyksen kohdalla.

Malli kertoo, missä asioissa on yhteistyön jatkovalmistelun painopiste; mihin asioihin kaikkien kuntien olisi sitouduettava ”yhteensopiva Päijät-Häme” tavoitteen toteuttamiseksi. Myös monia muita hankkeen työ- ja teemaryhmien raporteissa esille tulleita tai mahdollisia muita konkreettisia yhteistyöaloitteita tullaan tarkemmin selvittämään jatkotyöskentelyn aikana.

Malli ottaa huomioon myös sen, että kuntien strategiset päämäärät voivat ajan ja tilanteen muuttuessa vaihtua. Näillä yhdessä noudatettavilla periaatteilla ei poissuljeta erilaisia yhteistyön etenemisvaihtoehtoja eikä luoda esteitä uusille kehittämismahdollisuuksille. Periaatteisiin sitoutumisella hyväksytään toimenpiteet, joilla rakenteita muutetaan yhteistyötä edistäviksi.

Yhteisenä strategisena tavoitteena pidetään ns. Päijät-Häme yhteensopivuutta, mikä tarkoittaa sitä, että

- kunnat sitoutuvat yhteiseen palvelutuotannon ja yhteisten periaatteiden ja toimintatapojen valmisteluun ja toteuttamiseen eli kulkemaan tulevaisuuteen palveluyhteistyötä lisäämällä ja että
- kunnat sitoutuvat yhdessä tarkastelemaan valtuustokausittain alueen kehitystä ja kunta- ja palvelurakennetta.

Tavoitteen toteuttamisen vahvistamiseksi Päijät-Hämeen palvelurakenneuudistus –hankkeen johtoryhmä pyysi kuntien lausuntoja väliraportissa esitetystä etenemispolusta. Samalla kuntia pyydettiin ilmoittamaan, ovatko ne valmiita olemaan mukana hankkeen jatkotyöskentelyssä, kun prosessia viedään eteenpäin kaaviossa esitettyjen kokonaisuuksien mukaisesti.

Kuntien lausunnot väliraportista

Johtoryhmän hyväksyttyä väliraportin kokouksessaan 11.5.2007, lähetettiin se lausunnonle kuntiin. Lausunnossa pyydettiin kannanottoa erityisesti seuraaviin kohtiin:

- 1. Etenemispolku, jatkovalmistelu ja toimintakehikko, väliraportin sivut 5-10,**
- 2. Reunakivet Päijät-Hämeen palvelurakenneuudistusprojektille; työryhmien ehdotukset:**
  - a) Kuntatalous- ja valtionosuustyöryhmän kehittämisehdotukset; väliraportin sivu 15 ja työryhmän loppuraportti*
  - b) Omistajaohjaus- ja omistajapolitiikka työryhmän toimenpide-ehdotukset; väliraportin sivut 16-17 ja työryhmän loppuraportti*
  - c) Päättöskenteko ja demokratia työryhmän mallivaihtoehdot; väliraportin sivu 17-18 ja työryhmän loppuraportti*
- 3. Temaattisten ryhmien toimenpide-esitykset; väliraportin sivut 45-47 ja teemaryhmien loppuraportit (sivistystoimi, yhdyskuntasuunnittelu, kuntien tukipalvelut)**

Kunnat totesivat lausunnoissaan seuraavia asioita:

Kaikki Päijät-Hämeen kunnat hyväksyivät palvelurakenneuudistuksen etenemispolun, jatkovalmistelun ja väliraportissa esitetyn toimintakehikon. Asikkalan ja Sysmän kunnat hyväksyivät toimintakehikon sillä rajoituksella, että toimintaan sitoutuminen tapahtuisi vain tapauskohtaisesti. Orimattilan kaupunki piti jatkovalmistelun aikataulua liian tiukkana ja Lahden kaupunki piti jatkovalmistelun aikataulua liian hitaana.

Työryhmien ehdotukset hyväksyttiin kunnissa pääsääntöisesti. Kuntatalous- ja valtionosuustyöryhmän toimenpide-ehdotuksia pidettiin kannatettavina vaikka valtionosuusuudistuksen ja kuntarakenteen suhde herättikin kysymyksiä. Omistajaohjaus- ja omistajapolitiikkatyöryhmän toimenpide-ehdotukset ja jatkotyöskentely hyväksyttiin kaikissa kunnissa. Päätöksenteko- ja demokratiatyöryhmän ehdotuksiin otettiin kunnassa kantaa siitä näkökulmasta, miten kunnassa suhtauduttiin ylipäänsä rakenteellisiin uudistuksiin. Kuntalaisdemokratian vahvistamista pidettiin tarpeellisena riippumatta toteuttamismalleista. Maakunta- ja seutuhallinnon toimintojen yhdistämisen selvittämistä pidettiin tarpeellisena.

Temaattisten ryhmien ehdotusten osalta kuntien lausunnoissa oli joitakin eroavaisuuksia. Yhdeksän kuntaa kahdestatoista sitoutui sivistystoimen teemaryhmän toimenpide-ehdotuksiin. Artjärven ja Sysmän kunnat esittivät omat näkemyksensä ja vaihtoehtonsa kunnan sivistystoimen hoitamiseen ja Orimattilan kaupunki ei ottanut kantaa esitykseen.

Yhdyskuntasuunnittelun osalta suurin osa kunnista sitoutui ehdotettuihin toimenpiteisiin ja edellytti jatkovalmistelun käynnistämistä, jotta ehdotuksiin saataisiin konkreettisia toteuttamistapoja.

Kaikki kunnat hyväksyivät tukipalveluteemaryhmän toimenpide-ehdotukset. Kuntien yhteisten tukipalveluiden selvittäminen nähtiin edelleen tarpeellisena.

Paitsi esitettyihin kysymyksiin, kunnat esittivät lausunnoissaan kommentteja myös muihin väliraportissa ja sen valmistelun aikana esiin nostettuihin asioihin. Kuntarakenteen tarkastelu nostettiin esiin kaikissa kuntien lausunnoissa jollain tavalla. Neljä kuntaa kahdestatoista halusi pidättäytyä palvelurakenteen tiivistämisessä eikä halunnut nostaa kuntarakennetta selvitettäviin asioihin. Kahdeksalla Päijät-Hämeen kunnalla oli valmiudet käynnistää keskustelut myös kuntarakenteen osalta.

Työryhmien raportit

Kuntajohtajatyöryhmät

Kuntatalous ja valtionosuudet

Muutokset kuntarakenteessa ja palvelujen tuottamisjärjestelmissä tulevat aiheuttamaan merkittäviä muutoksia myös nykyisten kuntien rahoitusjärjestelmissä. Rakennemuutoksen aiheuttamat lakimuutokset vaikuttavat oleellisesti myös kuntarahoitukseen.

Kuntakohtaiset talousanalyysit ja liitoslaskelmat

Päijät-Hämeen palvelurakennemuutos –hanke tilasi Kuntatarkastus Oy:ltä selvityksen alueen kuntien taloustilanteesta. Tietojen keruu hoidettiin keskitetysti ja perustavoitteena oli saada yhdenmukainen ja vertailukelpoinen aineisto kuntien taloustiedoista. Kerättyjen tietojen pohjalta konsultti laati jokaiselle kunnalle kuntakohtaisen analyysin vuoteen 2016 saakka sekä liitoslaskelmat tilanteissa, jossa koko maakunta muodostaisi yhden suuren kunnan ja tilanteessa, jossa maakuntaan muodostuisi kaksi nykyiseen seutukuntajakoon perustuvaa kuntaa.

Keväällä 2008 UusiKunta –esiselvitysprosessin yhteydessä tilattiin Kuntatarkastus Oy:ltä uudet, tarkennetut kuntakohtaiset talousanalyysit seitsemän kuntaliitoksen esiselvitystä tehneen kunnan osalta sekä yleisanalyysit muiden viiden kunnan osalta.

Molempien talousanalyysien kohdalla tehtiin myös erilliset liitoslaskelmat. Liitoslaskelmat pohjautuivat kunta-kohtaisiin talousanalyysiin. Laskelmissa huomioitiin lisäksi valtionosuusmuutos, liitosavustus sekä tuottavuustavoite päällekkäisten toimintojen poistamisesta.

Maakuntataulukot (menokasvu vuosina 2007 - 2010)

Maakuntataulukolla kerättiin kuntien toimialakohtaisia taloustietoja. Taulukossa kysyttiin erikseen kuntien toiminnallisten kokonaisuuksien kuten keskushallinnon, sosiaali- ja terveystoimen sekä sivistys- ja teknisen toimen omia näkemyksiä toimialansa kustannusten kehittymisestä vuosina 2007 - 2010. Toimialakohtaisissa arvioissa kunnat näkivät tulevan menokehityksen toteutunutta kehitystä selvästi positiivisemmin.

	Sivistys	Sosiaali ja terveys	Tekninen	Hallinto	Investoinnit netto	Väestön muutos
	2007-2010	2007-2010	2007-2010	2007-2010	2007-2010	2005-2010
	Menokasvu		Menokasvu		1 000 €	%
Artjärvi	4,8 %	5,2 %	5,1 %	5,2 %	1 642	3,2
Asikkala	5,4 %	9,0 %	7,2 %	6,9 %	10 399	1,4
Hartola	2,0 %	9,0 %	7,6 %	6,3 %	2 031	-2,5
Heinola	2,6 %	14,6 %	7,8 %	2,5 %	30 845	-1,6
Hollola	9,1 %	11,8 %	9,1 %	7,8 %	24 559	6,1
Hämeenkoski	8,0 %	9,5 %	7,0 %	6,5 %	5 337	-1,0
Kärkölä	8,1 %	8,7 %	6,6 %	6,0 %	7 654	0,7
Lahti	8,0 %	10,4 %	13,3 %	2,0 %	201 027	2,6
Nastola	8,9 %	10,0 %	9,3 %	10,3 %	12 929	0,3
Orimattila	7,2 %	10,3 %	7,6 %	8,1 %	10 056	2,6
Padasjoki	-0,3 %	2,6 %	8,1 %	0,0 %	4 860	-6,3
Sysmä	4,0 %	8,6 %	7,0 %	3,0 %	2 628	-4,6

Kuntatalous- ja valtionosuustyöryhmän kehittämisehdotuksia

Valtionosuusuudistuksen osalta työryhmä totesi, että nykyisellään valtionosuusjärjestelmä rankaisee myös järkevän palvelurakenteen muodostamista ja kannustaa pienten erillisten yksikköjen säilyttämistä. Valtionosuusjärjestelmä on ristiriidassa palvelutuotannon tehokkuustavoitteen kanssa ja sitä tulee uudistaa pikaisesti. Uudistuksen linjausehdotuksia olivat:

- Nykyistä kannustavampi valtionosuusjärjestelmä
- Valtionosuusmenetysten eliminointi siirryttäessä isompiin kuntakokoihin ja palvelurakenteisiin tai vaihtoehtoisesti pitkä siirtymisaika muutoksille
- Kustannusten tasaamisesta tulojen tasaamiseen

Liitosavustuksen osalta työryhmä totesi, että kuntaliitospäätökset eivät synny lyhyessä ajassa, minkä vuoksi liitosavustuskautta olisi syytä jatkaa vuonna 2013 alkavan vaalikauden puolelle. Kuntien välistä palveluyhteistyötä lisäämällä voidaan vähentää hallintokustannuksia ja lisätä tehokkuutta. Tämä on tehtävä henkilöresurssit huomioon ottaen.

Tuottavuusohjelman laatiminen nähtiin hankekaudella yhdeksi tärkeimmistä kuntien talouden ohjausmekanismeihin liittyvistä toimenpiteistä. Maakunnan tuottavuusohjelma tilattiin Lappeenrannan teknillisen yliopiston Lahden yksiköstä. Tuottavuusohjelmassa luotiin tuottavuuden kasvattamisen viitekehys, jossa kuntatuottavuuden lisäämiseen tai ylläpitämiseen pyritään sekä kustannus-, laatu- että vaikuttavuustekijöillä. Varsinaisen tuottavuusmittariston laatiminen siirrettiin toteutettavaksi jatkoprojektissa.

Tutkijoiden loppuraporttina julkaistiin kirja **Päijät-Hämeen tuottavuusohjelma**.

Omistajaohjaus ja omistajapolitiikka

Omistajaohjaustyöryhmä määritteli omistajapolitiikkaa ja omistajaohjausta ohjaavien kunnan motiivien tunto-merkkejä. Työryhmän työ painottui ajatuskehikon luomiseen kunnissa tehtävää työskentelyä varten ja työskentelyn helpottamiseksi. Tavoitteena on, että samankaltaisen kehikon ympärillä omistajaohjausmotiivien pohtiminen helpottaa yhteisten strategioiden luomista.

Omistajaohjaustyöryhmän työskentely jatkui keskeytyksettä väliraportin valmistumisen jälkeen ja sen toimesta laadittiin Päijät-Hämeen kuntien yhteiset konserniohjeet, Yhteiset hyvän hallinnon ja johtamisen periaatteet sekä Yhteisen sisäisen valvonnan ohjeisto, jotka otettiin kunnissa käyttöön kevään 2008 aikana. Samoin työryhmän toimesta laadittiin ehdotus Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymän perussopimuksen muuttamiseksi. Soteyhtymän perussopimuksen muutos hyväksyttiin kunnissa syksyllä 2008.

Päätöksentekorakenteet ja demokratia

Päätöksentekorakenteet ja demokratia-työryhmä selvitti demokratian toteutumista tulevaisuudessa Päijät-Hämeessä mm. organisaatioiden ja rakenteiden näkökulmasta.

Työryhmän raportissa esitettävissä malleissa korostettiin nykyisten kuntien perinteiden merkitystä muodostettaessa lähidemokratiaelimiä. Edelleen raportin esityksissä lähtökohtana oli, että päätöksenteon tasoja ja edustuksellisten elinten määrää ei lisätä tarpeettomasti.

Työryhmän esittämässä vaihtoehtoisissa malleissa voidaan kansanvaltainen toiminta varmistaa näköpiirissä olevissa eri tilanteissa vuoteen 2015 mennessä. Työryhmän esittämät vaihtoehtoiset mallit olivat:

- **Vaihtoehto 1;** nykytilanne, jossa kuntien lukumäärä ja kuntakoko ei muutu oleellisesti.
- **Vaihtoehto 2;** nykyistä pienempi määrä kuntia, jolloin haasteena on edustuksellisten elinten toiminnan varmistaminen.
- **Vaihtoehto 3;** kaksitasoisen paikallishallinnon rakentuminen, jossa sekä kuntien että maakunnan tason valtuustot valitaan vaaleilla.
- **Vaihtoehto 4;** sama kuin vaihtoehto 3 ilman ylläpitäjämallia
- **Vaihtoehto 5;** Päijät-Hämeen kuntien yhdistyminen kahdeksi tai yhdeksi kunnaksi

Työryhmä korosti raportissaan, että palvelurakenteen uudistuksissa muodostuva päätöksentekomalli ei voi perustua yksinomaan rakenteisiin ja laajaan luottamushenkilöhallintoon. Kansalaisten kannalta tärkeintä on taata mahdollisuus vaikutuskanaviin ja vuorovaikutteiseen keskusteluun, jolla vaikutetaan päätöksentekoon ja palveluiden toimivuuteen. Edustuksellista demokratiaa koskevia rakenteita uudistettaessa huomiota tulisi kiinnittää myös väli-neisiin, joilla eri ryhmien päätöksenteosta syrjäytymistä voidaan ehkäistä. Huomiota tulisi kiinnittää esimerkiksi eri ikäluokkien, sukupuolten tasa-arvon, pienten väestöryhmien ja reuna-alueiden osalta.

Päätöksentekorakenteet ja demokratia –työryhmän työn pohjalta julkaistiin artikkelikokoelma **Parasta demokratiassa**.

Hallinto-organisaatioiden kokonaistarkastelu

Hallinto-organisaatioiden kokonaistarkastelu –työryhmä kokosi yhteen työryhmien työskentelyt ja teki niistä yhteenvedon väliraporttiin. Väliraportissa esitettyjen työryhmien ehdotusten pohjalta päätettiin edetä palvelutuotannon kehittämisessä kohti sellaista palvelurakennetta, jossa jokainen yhdessä toteutettava palvelu on hoidettavissa tälle alueella parhaalla mahdollisella tavalla, sekä tuottavuuden, laadun että henkilöstön tyytyväisyyden näkökulmasta. Kunnat päättivät lausuntokierroksella sitoutumisesta tavoitteeseen sekä siihen, että tavoitetta tarkastellaan uudelleen esimerkiksi seuraavalla valtuustokaudella 2009 – 2012.

Teemakohtaiset työryhmät

Sivistystoimi

Päijät-Hämeen kouluverkko ja opetuksen järjestämisen perusteet ovat rakenteellisen ja toiminnallisen muutoksen edessä. Opetuksen järjestämisessä korostuu yhä voimakkaammin yhteistyö ja verkottuminen. Sivistystoimen kokonaisuuden suunnitteluvastuussa oli Lahden kaupunkiseudun seutuhallinto ja sivistystoimen seutukehittäjä, jonka palkkaus hoidettiin PARAS –hankkeesta.

Kouluverkon rakennemalliselvityksessä (2005) esiin nostettujen toimenpiteiden toteuttaminen käynnistettiin. Perus- ja erityisopetusosio käynnistettiin seutuhallinnon toimesta. Lukion ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen yhteistyön kehittämiseksi käynnistettiin selvitys toimenpide-ehdotusten tekeminen. Lukioverkkoselvitystä laatimaan palkattiin Lahden kaupunkiseudun seutuhallintoon lukioselvittäjä PARAS –hankkeen rahoituksella.

Hanke oli käynnistämässä Ammatillisen aikuiskoulutuksen koordinoitiselvityksen toteuttamisen ja siihen liittyvien toimenpide-ehdotusten tekemisen. Alueella tehtävän työn yhteistyötahoina ovat mm. Päijät-Hämeen koulutus-konserni ja Etelä-Suomen lääninhallitus, josta saatiin pääosa selvityksen rahoituksesta.

PARAS- hankkeen resursseja ohjattiin myös maakunnallisen kansalaisopistoselvityksen toteuttamiseen ja sen pohjalta käynnistyneen Wellamo-opiston synnyttämiseen.

Sivistystoimen kokonaisuudesta julkaistiin kolmen selvityksen kokonaisuus **Päijät-Hämeen sivistystoimen linjaukset 2009 – 2015**, joka sisältää Päijät-Hämeen lukioverkkoselvityksen, Taiteen perusopetuksen selvityksen sekä Kirjasto- ja tietopalvelustrategian. Erillisenä julkaisuna tehtiin **Päijät-Hämeen terveystoimintastrategia**, jonka toteuttajatahona oli Päijät-Hämeen liikunta- ja urheilu ry.

Yhdyskuntatekniikka

PARAS –hankkeen aluevaiheen aikana teknisen toimen asiantuntijatyöryhmä käsitteli tehtävien hoitoon liittyviä ratkaisuja ja esitti vartenotettavia ajatuksia mm. jatkotyöskentelyn pohjaksi. Työryhmä arvioi kaavoitukseen ja muuhun maankäytön suunnitteluun liittyvien palvelujen toteuttamista alueella eri kunta- ja palvelurakennevaihtoehtoissa. **Kaavoitukseen** liittyvinä toimintoina arvioitiin myös kiinteistönmuodostus- ja paikkatietopalveluita, koska ne ovat kiinteä osa kaavoituksen/tonttituotannon ydinprosessia. **Rakennusvalvonnan** yhteistyön selvittämiseen ohjattiin PARAS –hankkeen resursseja.

Lahden kaupunkiseudulla tehdyn **ympäristönsuojelun, ympäristöterveydenhuollon ja eläinlääkintähuollon** yhteistyömuotojen valmistelu ja tässä yhteydessä selvitetty toimintamallit olivat lähtökohtana ja perustana hankkeessa toteuttaville koko maakuntaa kattaville toimenpide-ehdotuksille.

Lahden seudun **kuntatekniikka** –liikelaitos on organisoitunut seutuhallinnon alaisuuteen. Hankkeen aikana sivuttiin mahdollisuutta selvittää toiminnan laajentaminen kattamaan alueen muutkin kunnat.

Hankkeen aikana suunniteltiin **mittaus- ja paikkatieto** -yhteistyön tiivistämistä ja laajentamista koskemaan kaikkia kuntia. Resurssija osoitettiin PARAS –hankkeesta tähän suunnitteluun.

Henkilöstöhallinto

Lahden kaupunkiseudun seutuhallinnon toimesta alueella on toteutettu henkilöstöasioihin liittyvää seudullista kehittämistä. Olemassa olevan prosessin liittäminen yhteen palvelurakennemuutostusta –hankkeen kanssa ja työn laajentaminen kattamaan koko henkilöstöä oli yksi hankeajan toimenpiteistä. Jokaisen työryhmän toimenpide-ehdotukset käsiteltiin henkilöstötyöryhmässä, jotta koko uudistusprosessin ajan yhteys henkilöstöjärjestöihin säilyi.

Kuntien henkilöstöpäälliköistä koostuvan SeutuHenki työryhmän ohjauksessa toteutettiin selvitys **Päijät-Hämeen henkilöstölinjaukset - kunnat ja suurimmat kuntayhtymät**. Raportissa esitetyt toimenpiteet käynnistetään jatkossa sen mukaan, kuin kunnissa yhteisesti on niille tarvetta.

Toiminnan tukipalvelut

Hankkeen aikana käynnistettiin useita tukipalveluihin liittyviä hankkeita, kuten henkilöstö- ja taloushallinnon järjestämistavan selvittäminen ja tietohallinnon yhteistyöhankkeita. Tukipalveluiden laajan kokonaisuuden yhteistyömahdollisuuksien selvittäminen on kohtalaisen marginaalinen sektori, mutta vaikutuksiltaan kuntahallinnon toimivuuden kannalta merkittävä.

Vastaukset puitelain edellyttämiin asiakokonaisuuksiin

Väli raportissa esitettiin myös yhdessä laaditut vastaukset puitelain edellyttämiin asiakokonaisuuksiin:

Selvitys Päijät-Hämeen kunnissa 5 ja 6 §:n nojalla toteutettavista toimenpiteistä

Kunta- ja palvelurakennemuutostusta ohjaavan lain (puitelain) 10 §:n mukaan kuntien on annettava valtioneuvostolle selvitys kunnissa 5 ja 6 §:n nojalla toteutettavista toimenpiteistä.

Kunnan ja yhteistoiminta-alueen muodostaminen (5 §)

Puitelain 5 §:n mukaan kunnan tulee muodostua työssäkäyntialueesta tai muusta sellaisesta toiminnallisesta kokonaisuudesta, jolla on taloudelliset ja henkilöstövoimavaroihin perustuvat edellytykset vastata palveluiden järjestämisestä ja rahoituksesta.

Asetuksen 3 §:n 1 kohdan mukaan lain 5 §:n selvityksen tulee sisältää myös tiedot toimenpiteistä, joihin kunnat ovat ryhtymässä kuntajaon muuttamiseksi kuntajakolain (1196/1997) mukaisesti.

Kuntajaon muuttaminen

Väliraportin kirjoittamisen aikaan, huhtikuussa 2007, oli käynnistetty Hartolan aloitteesta kuntaliitoksen tunnustelu Itä-Hämeessä. Tässä esiselvitysvaiheessa olivat mukana Hartolan ja Pertunmaan kunnat sekä Heinolan kaupunki. Asia kuitenkin raukesi joulukuussa 2007, kun kuntien valtuustot tekivät kielteiset päätökset kuntaliitosneuvottelujen aloittamisesta.

Lokakuussa 2007 (5.10.2007), PARAS –hankkeen johtoryhmän kokouksessa Nastolassa kuntien johtavat luottamushenkilöt päättivät yksimielisesti, että palvelurakenteen tarkastelun rinnalla käynnistetään maakunnassa myös kuntarakennetarkastelu. Varsinainen kuntaliitosesiselvitysprosessi käynnistyi tammikuussa 2008 ja siihen osallistui seitsemän maakunnan kuntaa: Hartola, Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Lahti, Nastola ja Padasjoki. **Esiselvitys** valmistui 17.6.2008 ja kunnat ottivat siihen kantaa kunnallisvaalien jälkeen, keväällä 2009. Esiselvitys on julkaistu omana julkaisunaan myös PARAS –hankkeen nettisivuilla.

Muu toiminnallinen kokonaisuus

Kuntien yhteistoiminnan vahvistamiseksi kunnat voivat perustaa toiminnallisesta kokonaisuudesta muodostuvan yhteistoiminta-alueen. (Kunnassa tai) yhteistoiminta-alueella, joka huolehtii perusterveydenhuollosta ja siihen kiinteästi liittyvistä sosiaalitoimen tehtävistä, on oltava vähintään noin 20 000 asukasta.

Päijät-Hämeessä kunnat ovat järjestäneet perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen uudella tavalla vuoden 2007 alusta. Toimintamallissa täyttyy 20 000 asukkaan palvelukokonaisuus jokaisen piirin osalta.

(Kunnassa tai) yhteistoiminta-alueella, jolla on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (639/1998) mukainen ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa, asukasmäärän on oltava vähintään noin 50 000. Toisen asteen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulutus hoidetaan **Päijät-Hämeen koulutuskonsernin toimesta**. Koulutuskonserniin kuuluu 14 kuntaa, eli kaikki Päijät-Hämeen kunnat sekä Kuhmoinen Keski-Suomesta ja Pertunmaa Etelä-Savosta. Asukaspoija on n. 210 000.

Kunta- ja palvelurakennemuutoshankkeen aluevaiheen lausunnossa ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmästä Päijät-Hämeessä todettiin, että alueen koulutustason nostamisen kannalta on tärkeää säilyttää ammattikorkeakoulun tiivis yhteys elinkeinoelämään ja tällä tavalla korostaa sen merkitystä myös alueelliseen kehittämiseen. Tällä perusteella on luonnollista, että Päijät-Hämeessä ammattikorkeakoulu säilyy edelleenkin kuntien tehtävänä.

Laajaa väestöpohjaa edellyttävät palvelut (6§)

Laajaa väestöpohjaa edellyttävien palveluiden turvaamiseksi maa jaetaan erikoissairaanhoidon 7 §:ssä lueteltuihin kuntayhtymiin.

Erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen

Päijät-Hämeessä valmisteltiin kaikkien Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin 15 kunnan yhteishankkeena selvitys erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon sekä sosiaalitoimen palveluiden toteuttamisesta yhden organisaation

tehtävänä. Selvitystyön pohjalta Päijät-Hämeen kunnat perustivat Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveystyöpiiriin, joka toimii kuntayhtymänä. Vuoden 2007 alusta aloittanut sosiaali- ja terveysyhtymä toimii erikoissairaanhoitolain 7 §:n mukaisena kuntayhtymänä ja se hoitaa alueellaan jäsenkuntien (210 300 asukasta) puolesta laissa säädetyt erikoissairaanhoitoon palvelut sekä laissa säädetyt sosiaali- ja perusterveydenhuollon palvelut ja ympäristöterveydenhuollon ja eläinlääkintähuollon palvelut siltä osin kuin kunnat ovat antaneet tehtävät kuntayhtymän hoidettaviksi.

Alueen kunnista kahdeksan eli Artjärvi, Hartola, Iitti, Myrskylä, Nastola, Orimattila, Pukkila ja Sysmä (asukasluku 50 432) siirsivät vuoden 2007 alusta sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen järjestämisen perustetulle sosiaali- ja terveysyhtymälle. Lisäksi näistä kunnista kuusi on siirtänyt myös ympäristöterveydenhuollon palvelujen järjestämisen sosiaali- ja terveysyhtymälle.

Maakunnan läntiset kunnat Asikkala, Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä ja Padasjoki (40 932 asukasta) valmistelivat läntisen alueen perusturvapiiriin ja muodostivat liikelaitoksen Hollolan kunnan organisaatioon. Liikelaitos vastaa perustason sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä näiden kuntien asukkaille. Läntiseen perusturvapiiriin kuuluvat kunnat ovat siirtäneet sosiaali- ja terveysyhtymään laboratorio- ja kuvantamispalvelut, lääkehuollon sekä apuvälinehuollon toiminnan perusapuvälineiden osalta sekä ympäristöterveydenhuollon.

Heinola ja Lahti järjestävät perustason sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunsa itse. Heinolan asukasluku oli 20 550 ja Lahden 100 080.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäväjärjestelyjen ohessa lasteten päivähoito siirtyi osaksi kuntien sivistystoimintaa muissa kunnissa paitsi Heinolan kaupungissa.

Kehitysvammaisten erityishuolto

Päijät-Hämeen maakunnan kunnat kuuluivat ennen vuotta 2009 kolmeen erityishuoltoa tuottavaan kuntayhtymään (Pääjärven ky, Uudenmaan erityispalvelujen ky ja Vaalialan ky) ja Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymän kuntien kehitysvammaisuuspalveluja tuottaa vastaavasti viisi kuntayhtymää (edellä mainittujen lisäksi Kymen ky ja ruotsinkielinen Gårkullan ky). Pääjärven kuntayhtymä toimi kahden maakunnan, Päijät-Hämeen ja Kanta-Hämeen alueella ja kummallakin maakunnalla on erikoissairaanhoitoon piiri.

Kehitysvammaisten erityishuollon osalta tehtiin selvitys toiminnan organisoinnista, joka valmistui väliraportin kirjoittamisen jälkeen loppuvuonna 2007.

Kehitysvammaisten erityishuolto järjestettiin uudelleen siten, että Pääjärven kuntayhtymä ja Uudenmaan erityispalvelut –kuntayhtymä yhdistyivät Eteva –kuntayhtymäksi, joka aloitti toimintansa 1.1.2009. Kuntayhtymän omistajia ovat 52 eteläsuomalaista kuntaa, joiden alueella asuu yhteensä noin 1,3 miljoonaa ihmistä. Päijät-Hämeen maakunnan kunnista 11 kuuluu Etevaan. Päijät-Hämeen kunnista Hartola kuuluu Vaalijalan kuntayhtymään, joka tuottaa 40:lle jäsenkunnalleen kehitysvammaisten erityispalvelut.

Muut kuntien kuntayhtymille siirtämät palvelut

Pelastustoimen alueellistaminen oli erittäin merkittävä julkisen palvelutoiminnan uudelleenorganisointi. Päijät-Hämeessä päädyttiin valmistelutyön tuloksena siihen, että alueellisen pelastustoimen hallinnosta vastaa Päijät-Hämeen liitto, jonka ylläpitämä pelastuslaitos vastaa pelastustoimilain 4 §:n mukaisten tehtävien hoitamisesta Päijät-Hämeen maakunnan alueella. Päijät-Hämeen pelastuslaitos on kirjanpidollisesti eriytetty liikelaitos ja sen toimintaa ohjaa maakuntahallituksen valitsema johtokunta.

Sisäasiainministeriön Tampereen yliopistolta tilaaman seurantatutkimuksen mukaan Päijät-Hämeen organisointimallissa kunnilla on hyvä vaikuttamismahdollisuudet pelastuslaitoksen toimintaan verrattuna isäntäkuntamallilla toteutettuihin organisointeihin.¹

Kuntien toimeenpanosuunnitelma (10 §)

Puitelain 10 §:ssä säädetään kunnan selvityksestä ja uudistuksen toimeenpanosuunnitelmasta. Kunnan on annettava valtioneuvostolle selvitys kunnassa 5 ja 6 §:n nojalla toteutettavista toimenpiteistä sekä suunnitelma uudistuksen toimeenpanosta (toimeenpanosuunnitelma). Selvityksestä ja toimeenpanosuunnitelmasta päättää kunnanvaltuusto.

Päijät-Hämeessä päätettiin, että kuntien toimeenpanosuunnitelmat valmistellaan kuntien yhteistyönä PARAS-hankkeen työryhmätyöskentelyissä ja valtioneuvostolle toimitettiin yhteneväiset selvitykset ja toimeenpanosuunnitelmat.

Valtioneuvosto antoi joulukuussa 2007 kaikille kunnille palautteet niiden lähettämistä selvityksistä ja toimeenpanosuunnitelmista. Päijät-Hämeen kuntien vastauksissa todettiin, että kunnissa tehdyt suunnitelmat näyttävät täyttävän Puitelain velvoitteet, eikä VN edellytä alueen kunnilta lisätoimenpiteitä.

---

¹ Kallio Olavi; Pelastustoimen alueellistaminen lähtökuopissa, Seurantatutkimuksen ensimmäisen vaiheen loppuraportti, Tampere 2003, s. 158

JULKAISUT

Aarrevaara Timo – Simola Jaana (toim.): Parasta demokratiassa, Päijät-Hämeen liitto A167, 2008

Harmokivi Paula – Rantala Matti (toim.): Päijät-Hämeen terveysliikuntastrategia 2009 – 2020, Päijät-Hämeen liitto A174, 2008

Määttä Petri (toim.): Seurakuntarakenteet muutoksessa, Päijät-Hämeen liitto A168, 2008

Pekkola Sanna - Linna Paula - Melkas Helinä - Rantanen Hannu - Ukko Juhani - Annala Ulla: Päijät-Hämeen tuottavuusohjelma – tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden asialla, Päijät-Hämeen liitto A173, 2008

Simola Jaana (toim.): Sivistystoimen linjaukset 2009 – 2015, Päijät-Hämeen liitto A176, 2009

Simola Jaana (toim.): Järjestöjen rooli kuntakentän rakennemuutoksessa, Päijät-Hämeen liitto A175, 2009

Utti Jaana - Matikainen Esa (toim.): Päijät-Hämeen henkilöstölinjaukset - kunnat ja suurimmat kuntayhtymät, Päijät-Hämeen liitto A172, 2008

TYÖRYHMIEN KOKOONPANOT

Johtoryhmä	
Artjärvi	Kunnanhallituksen pj. Ari Anttila
Asikkala	Kunnanhallituksen pj. Tarja Tornio
Hartola	Kunnanhallituksen pj. Vesa Järvinen
Heinola	Kaupunginhallituksen pj. Raili Hildén, 31.12.2006 saakka, Reijo Pantsari, 1.1.2007 alkaen
Hollola	Kunnanhallituksen pj. Heikki Mantere
Hämeenkoski	Kunnanhallituksen pj. Rauno Parikka
Kärkölä	Kunnanhallituksen pj. Petri Ollila
Lahti	Kaupunginhallituksen pj. Ulla Juurola
Nastola	Kunnanhallituksen pj. Riitta Siltanen
Orimattila	Kaupunginhallituksen pj. Tuula Jokinen, 31.12.2006 saakka, Kalle Jokinen, 1.1.2007 alkaen
Padasjoki	Kunnanhallituksen pj. Eila Väisänen, 31.12.2006 saakka, Rauno Hännikäinen, 1.1.2007 alkaen
Sysmä	Kunnanhallituksen pj. Erkki Virolainen
Artjärvi	Kunnanvaltuuston pj. Raimo Kareinen
Asikkala	Kunnanvaltuuston pj. Kaarina Jokinen
Hartola	Kunnanvaltuuston pj. Heikki Hakala
Heinola	Kaupunginvaltuuston pj. Timo Ihamäki, 31.12.2006 saakka, Mauno Kuusela, 1.1.2007 alkaen
Hollola	Kunnanvaltuuston pj. Juha Rehula
Hämeenkoski	Kunnanvaltuuston pj. Hannu Heikkilä
Kärkölä	Kunnanvaltuuston pj. Veikko Salomaa
Lahti	Kaupunginvaltuuston pj. Ilkka Viljanen
Nastola	Kunnanvaltuuston pj. Reijo Savurinne
Orimattila	Kaupunginvaltuuston pj. Tero Mölsä
Padasjoki	Kunnanvaltuuston pj. Pirkka Ahola
Sysmä	Kunnanvaltuuston pj. Pekka Asikainen
	Maakuntahallituksen pj. Mika Kari, puheenjohtaja
	Seutuhallituksen pj. Erkki Nieminen
	Maakuntavaltuuston pj. Jorma Pitkälä, Hämeenkoski
	Leena Mantere, Kristillisdemokraattien Hämeen piirijärjestö
	Hannu Mieskolainen, Etelä-Hämeen Vihreät ry
	Antti Holopainen, Vasemmistoliiton Hämeen piirijärjestö
	Hallintojohtaja Hannu Sarikka, Lahden seurakuntayhtymä

Artjärvi	Kunnanjohtaja Kimmo Kuparinen
Asikkala	Kunnanjohtaja Juri Nieminen
Hartola	Kunnanjohtaja Raija Peltonen
Heinola	Kaupunginjohtaja Hannu Komonen
Hollola	Kunnanjohtaja Päivi Rahkonen
Hämeenkoski	Kunnanjohtaja Kari Mustonen
Kärkölä	Kunnanjohtaja Seppo Huldén
Lahti	Kaupunginjohtaja Tarmo Pipatti 31.12.2006 saakka, Rahoitusjohtaja Mika Mäkinen 1.1.-31.7.2007, Kaupunginjohtaja Jyrki Myllyvirta 1.8.2007 alkaen
Nastola	Kunnanjohtaja Pauli Syyrakki
Orimattila	Kaupunginjohtaja Martti Heinonen
Padasjoki	Kunnanjohtaja Heikki Jaakkola
Sysmä	Kunnanjohtaja Marketta Kitkiöjoki
	Pääsihteeri Kirsti Heikkilä, P-H:n sosiaali- ja terveydenhuoltopiirihanke 31.12.2007 saakka, Johtaja Jouni Mutanen P-H:n sosiaali- ja terveysyhtymä 1.1.2008 alkaen
	Toimitusjohtaja Arvo Ilmavirta, Päijät-Hämeen koulutus konserni
	Maakuntajohtaja Esa Halme, Päijät-Hämeen liitto
	Seutujohtaja José Valanta, Lahden kaupunkiseudun seutuhallinto
	Pääsihteeri Jaana Simola, Päijät-Hämeen liitto, sihteeri
Kuntatalous ja valtionosuudet –työryhmä	
Päätöksenteko ja demokratia –työryhmä	
Pauli Syyrakki, Nastola, puheenjohtaja	Seppo Huldén, Kärkölä, puheenjohtaja
Mika Mäkinen, Lahti	Riitta Siltanen, Nastola
Juri Nieminen, Asikkala	Kaarina Jokinen, Asikkala
Kari Mustonen, Hämeenkoski	Vaula Ruuska, Hämeenkoski
Anja Vitie, Kärkölä	Martti Aslamaa, Kärkölä
Reijo Louko, Heinola (varalla Reijo Pantsari)	Rauno Hännikäinen, Padasjoki
Tero Mölsä, Orimattila	Kaija Manninen, Hollola
Markku Niskala, Hartola	Kaija Majoinen, Kuntaliitto
Jari Salonen, Lahti	Hannele Rämö, Heinola (varalla Martti Rauhala)
Antti Räsänen, Padasjoki	Antti Holopainen, Lahti
Heikki Helin, asiantuntija	Kirsti Laatonen, Orimattila
Esa Halme, Päijät-Hämeen liitto	Ulla Juurola, Lahti
José Valanta, Lahden kaupunkiseudun seutuhallinto	Timo Aarrevaara, asiantuntija
Jaana Simola, sihteeri	Aimo Ryyänen, asiantuntija

Päätöksenteko ja demokratia –työryhmä (jatkuu)	Kuntien omistajaohjaus ja omistajapolitiikka –työryhmä
Esa Halme, Päijät-Hämeen liitto	Tarmo Pipatti, Lahti, puheenjohtaja , 31.12.2006 saakka
José Valanta, Lahden kaupunkiseudun seutuhallinto	Mika Mäkinen, Lahti, puheenjohtaja , 1.1.2007 alkaen
Jaana Simola, sihteeri	Hannu Komonen, Heinola (varalla Kari Niemi)
	Juha Rehula, Hollola
Hallinto-organisaatioiden kokonaistarkastelu –työryhmä	Erkki Virolainen, Sysmä
Päivi Rahkonen, Hollola, puheenjohtaja	Tarja Tornio, Asikkala
Mika Mäkinen, Lahti	Veikko Salomaa, Kärkölä
Martti Heinonen, Orimattila	Heikki Jaakkola, Padasjoki
Marketta Kitkiöjoki, Sysmä	Pentti Meklin, TaY, asiantuntija
Kimmo Kuparinen, Artjärvi	Timo Pihkala, LTY (varajäsen Vesa Harmaakorpi)
Seppo Huldén, Kärkölä	Harri Niemi, Nastola
Rauno Parikka, Hämeenkoski	Kalle Jokinen, Orimattila
Pekka Asikainen, Sysmä	Simo Rähä, Lahti
Mauno Kuusela, Heinola (varalla Anneli Hotti)	Jorma Pitkälä, Hämeenkoski
Maire Lähteenmäki, Nastola	Jaana Simola, sihteeri
Toini Louekoski-Huttunen, Hollola	Esa Halme, Päijät-Hämeen liitto
Pirkka Ahola, Padasjoki (varalla Kristiina Laakso)	José Valanta, Lahden kaupunkiseudun seutuhallinto
Juri Nieminen, Asikkala	
Jaana Simola, sihteeri	Kuntien tukipalvelut -teemaryhmä
Esa Halme, Päijät-Hämeen liitto	Mika Mäkinen, puheenjohtaja , Lahti
José Valanta, Lahden kaupunkiseudun seutuhallinto	Markku Laurell, Nastola
	Pekka Virkkunen, Heinola
Henkilöstöjärjestöt	Osmo Pieski, Orimattila
Riitta Tuomi-Rönkkö (Antti Tiensuu)	Vaula Ruuska, Hämeenkoski
Liisa Souru	Risto Nylund, Päijät-Tili Oy
Sirkka-Liisa Kaukanen	Markku Marjamaa, Sote-piiri
Arja Nikkanen	Heikki Niemi, LK-kiinteistöpalvelut
Tuula-Anneli Siren	Kaija Manninen, Hollola
Markus Lahtimo (Seija Tommola)	Antti Tiensuu, henkilöstöjärj. edustaja (Riitta Pehkonen)
Juha Metso	Kari Salovaara, sihteeri

Sivistystoimen teemaryhmä; Ohjausryhmä	Tero Heinonen, Hämeenkoski
Kimmo Kuparinen, Artjärvi	Anne-Mari Packalén-Reinikainen, Padasjoki
Anna Major, Artjärvi	Martti K Lehto, sihteeri , Lahti
Juha Leppialho, Asikkala	Markus Lahtimo, henkilöstöjärj. edustaja (Timo Hillman)
Irja Seppänen, Hartola	
Pirjo Hepo-Oja, Heinola	Sivistystoimen teemaryhmä; Kulttuuripalvelut
Riitta Niittyviita, Hollola	Mari Ylä-Sankola-Peltola, puheenjohtaja , Lahti
Ilkka Ruokonen (Kärkölä), Hollola	Esa Hassinen, Lahti
Tero Heinonen, Hämeenkoski	Riittakatriina Manninen-Louhensalo, Lahti
Maritta Vuorinen, puheenjohtaja , Lahti	Kimmo Ryyänen, Lahti
Juhani Tommola, Lahti	Timo Kaattari, Heinola
Martti Moisio, Lahti	Salla Palmi, Orimattila
Mari Ylä-Sankola-Peltola, Lahti	Erkki Mielo, Nastola
Tommi Lanki, Lahti	Raija Hörkkö, Sysmä
Pauli Syyrakki, Nastola	Anjariitta Carlson, Lahden seutuhallinto
Jaana Suvisilta, Nastola	Maija Nisonen (Seppo Hahl) henkilöstöjärj. edustaja
Pirkko Luokkanen, Orimattila	
Jari Paavonheimo, Orimattila	Sivistystoimen teemaryhmä; Kirjasto- ja aikuiskoulutuspalvelut
Anne-Mari Packalén-Reinikainen, Padasjoki	Jari Paavonheimo, puheenjohtaja , Orimattila
Raija Hörkkö, Sysmä	Sirkku Blinnikka, koulutus konserni
Arvo Ilmavirta, koulutus konserni	Marja Malminen, Lahti
Marita Modenius, koulutus konserni	Inkeri Hallomaa, Lahti
Markus Lahtimo, henkilöstö	Auli Kemppainen, Nastola
Jaana Simola, Päijät-Hämeen liitto	Leena Pietilä, Hartola
José Valanta, Seutuhallinto	Jaakko Lyyra, Hollola
Anjariitta Carlson, sihteeri , Seutuhallinto	Liisa Häyrynen, Heinola
	Anjariitta Carlson, sivistystoimen seutukehittäjä, Seutuhallinto
Sivistystoimen teemaryhmä; Lukio- ja II -aste	Hannele Louhelainen (Aija Viikilä) Henkilöstöjärj. edustaja
Juhani Tommola, puheenjohtaja , Lahti	
Martti Moisio, Lahti	Sivistystoimen teemaryhmä; Perusopetus, varhaiskasvatus ja nuorisopalvelut
Marita Modenius, koulutus konserni	Varhaiskasvatus
Arvo Ilmavirta, koulutus konserni	Mika Harju, Lahti
Timo Ahvo, Orimattila	Merja Hytönen, Orimattila
Kimmo Laitinen, Hollola	Leena Miettinen, Nastola

Perusopetus	Sivistystoimen teemaryhmä; Hallinto- ja tukipalvelut
Pirjo Hepo-oja, puheenjohtaja , Heinola	Maritta Vuorinen, puheenjohtaja , Lahti
Kari Hahl, Heinola	Riitta Niittyviita, Hollola
Pirkko Luokkanen, Orimattila	Katriina Martikainen, Lahti
Salme Sulander, Orimattila	Pirkko Luokkanen, Orimattila
Anna Major, Artjärvi	Jaana Suvisilta, Nastola
Ilkka Ruokonen, Hollola & Kärkölä	Juha Leppialho, Asikkala
Irja Seppänen, Hartola	Sivistystoimen seutukehittäjä, Seutuhallinto
Jaana Suvisilta, Nastola	Arja Nikkanen (Sirpa Lavikainen) Henkilöstöjärj. edustaja
Marja Spooft, Lahti	
Sirpa Oja, sihteeri , POKSE/ Lahti	Yhdyskuntasuunnittelun teemaryhmä
Nuorisopalvelut	Jukka Makkonen, Artjärvi
Jouni Kivilahti, Lahti	Harri Hirvonen, Asikkala
Heli Warty, Heinola	Samuli Kantola, Asikkala
Henkilöstöjärjestöjen edustaja	Harri Suoknuuti, Hartola
Hannu Utriainen (Päivi Manninen)	Tapio Pesonen, Heinola
	Hartti Hämäläinen, Heinola
Anjariitta Carlson, Lahden seutuhallinto	Mika Räsänen, Hollola
	Eero Manerus, Hollola
Sivistystoimen teemaryhmä; Liikuntapalvelut	Paavo Vuori, Hämeenkoski
Tommi Lanki, puheenjohtaja , Lahti	Lauri Pouri, Kärkölä
Alpo Kumpulainen, Orimattila	Jorma Vaskelainen, Lahti
Matti Nieminen, Heinola	Timo Ahonen, puheenjohtaja , Lahti
Antti Anttonen, Hollola	Veli-Pekka Toivonen, Lahti
Jari Unelius, Nastola	Risto Helander, Nastola
Tiina Lepistö, Artjärvi	Katariina Tuloisela, Nastola
Matti Kettunen, Asikkala	Raimo Ikäheimonen, Orimattila
Marja-Liisa Manninen, Padasjoki	Seppo Rantanen, Padasjoki
Arto Virtanen, Päijät-Hämeen liikunta ja urheilu	Pekka Moisanen, Padasjoki
Ville Majala, sihteeri , Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu	Martti Miettinen, Sysmä
Anjariitta Carlson, sivistystoimen seutukehittäjä, Seutuhallinto	Carola Tiihonen (Ahvo Kunttu), henkilöstö
Kari Kangasaho (Juha Metso) henkilöstöjärj. edustaja	Esa Halme, Päijät-Hämeen liitto
	José Valanta, Lahden kaupunkiseudun seutuhallinto
	Jaana Simola, pääsihteeri, Palvelurakennemuutos-projekti
	Sari Alm, sihteeri , Lahden kaupunki, tekninen virasto

Yhdyskuntasuunnittelun teemaryhmä; MAL:n yhteensovitus	Yhdyskuntasuunnittelun teemaryhmä; Kiinteistönmuodostus, paikkatieto ja mittaus
Harri Hirvonen, Asikkala	Ahvo Kunttu, Asikkala
Samuli Kantola, Asikkala	Hartti Hämäläinen, Heinola
Hartti Hämäläinen, Heinola	Hannu-Pekka Hovilainen, Heinola
Hannu-Pekka Hovilainen, Heinola	Tomi Heinonen, Hollola
Eero Manerus, Hollola	Lauri Pouru, Kärkölä
Paavo Vuori, Hämeenkoski	Aija Holopainen, Lahti
Veli-Pekka Toivonen, Lahti	Mika Järvelä, Lahti
Raimo Airamo, Lahti	Petri Honkanen, Lahti
Matti Hoikkaan, Lahti	Annika Hovilainen, Nastola
Katariina Tuloisela, Nastola	Anna-Liisa Pulkkinen, Nastola
Raimo Ikäheimonen, Orimattila	Pekka Moisanen, Padasjoki
Pekka Moisanen, Padasjoki	Matti Kurvinen, Sysmä
Martti Miettinen, Sysmä	Carola Tiihonen (Kari Sihvola), henkilöstö
Jari Hartman (Carola Tiihonen), henkilöstö	Mari Lång-Kauppi, Päijät-Hämeen liitto
Riitta Laitinen, Päijät-Hämeen liitto	
Timo Ahokanto, Seutuhallinto	Yhdyskuntasuunnittelun teemaryhmä; Yleiset alueet ja liikenne
	Harri Hirvonen, Asikkala
Yhdyskuntasuunnittelun teemaryhmä; Kaavoitus ja maapolitiikka	Antti Kailio, Heinola
Samuli Kantola, Asikkala	Ari Matteenen, Heinola
Harri Hirvonen, Asikkala	Eero Manerus, Hollola
Hartti Hämäläinen, Heinola	Mika Lastikka, Hollola
Hannu-Pekka Hovilainen, Heinola	Mika Räsänen, Hollola
Eero Manerus, Hollola	Paavo Vuori, Hämeenkoski
Lauri Pouru, Kärkölä	Jorma Vaskelainen, Lahti
Anne Karvinen-Jussilainen, Lahti	Ilkka Ristkari, Lahti
Juha Helminen, Lahti	Matti Hoikkaan, Lahti
Katariina Tuloisela, Nastola	Reima Kauppinen, Lahti
Pirkko-Leena Jakonen, Orimattila	Hans Forss, Nastola
Pekka Moisanen, Padasjoki	Merja Kangaskolka-Rautio, Nastola
Martti Miettinen, Sysmä	Antti Ojanen, Orimattila
Carola Tiihonen (Kari Sihvola), henkilöstö	Lasse Saarinen, Padasjoki
Riitta Laitinen, Päijät-Hämeen liitto	Mikko Kautonen (Jaakko Lilleberg), henkilöstö

Erkki Rope, Päijät-Hämeen liitto	Yhdyskuntasuunnittelun teemaryhmä; Toimitilat
Ari Simonen, Seutuhallinto	Harri Hirvonen, Asikkala
Timo Ahokanto, Seutuhallinto	Teuvo Jyrkinen, Heinola
	Hannu Toukola, Hollola
Yhdyskuntasuunnittelun teemaryhmä; Ympäristönsuojelu, rakennusvalvonta, ympäristöterveys	Pertti Sallila, Kärkölä
Juha Sipilä, Asikkala	Jouni Arola, Lahti
Hannu Niukkanen, Asikkala	Leena Pirttilä, Lahti
Sinikka Koikkalainen, Heinola	Heikki Niemi, Lahti
Tuomo Vesikko, Heinola	Pertti Hyvönen, Nastola
Jouko Valo, Heinola	Jarmo Koskinen, Orimattila
Hanna Suhonen, Hollola	Seppo Rantanen, Padasjoki
Orvo Valkeapää, Hollola	Heikki Forsström (Antti Tiensuu), henkilöstö
Riitta Hyytiäinen, Kärkölä	
Pertti Sallila, Kärkölä	Yhdyskuntasuunnittelun teemaryhmä; Hallinto- ja muut tukipalvelut
Kari Porra, Lahti	Harri Hirvonen, Asikkala
Raimo Luukka, Lahti	Jouko Seppälä, Lahti
Pekka Patrikka, Lahti	Sari Alm, Lahti
Risto Helander, Nastola	Maija Väkeväinen, Nastola
Jukka Petäjä, Nastola	Annukka Huiso-Moilanen, Orimattila
Kirsi Liukkonen, Orimattila	Jukka Koskinen, henkilöstö
Jarmo Koskinen, Orimattila	
Jorma Hämäläinen, Orimattila	
Pekka Moisanen, Padasjoki	
Harri Hoffren, Sysmä	
Juha Metso (Risto Mikkola), henkilöstö	
Mirja Karila-Reponen, Päijät-Hämeen liitto	
Katja Harle, Seutuhallinto	

PÄIJÄT-HÄMEEN LIITTO

Hämeenkatu 9 A, PL50
15111 LAHTI
etunimi.sukunimi@pajat-hame.fi
www.pajat-hame.fi

A178 * 2009
ISBN 978-951-637-177-4
ISSN 1237-6507